

Становище

от името на:

катедра „Хидротехника и хидромелиорации“ при Хидротехническият факултет на УАСГ, София,

Българското дружество по големите язовири (БДГЯ) – Национален комитет към ICOLD

относно: Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за водите

Настоящото становище е изработено в рамките на общественото обсъждане на Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за водите, публикуван на:

<https://www.moew.government.bg/bg/proekt-na-reshenie-na-ministerskiya-suvet-za-izmenenie-i-dopolnenie-na-zakona-za-vodite/>

Преди всичко трябва да се подчертае силната необходимост от съществена редакция на чл.118ж от Закона за Водите (ЗВ), който член беше въведен прибързано и тази редакция вече години наред е източник на напрежение в нормативната уредба в областта на водите. Въвеждането на целенасочени и пълни забрани за определени дейности, без прецизно формулиране на основни понятия и условия, свързани с тях и без предшестваш обстоен анализ на очаквания резултат в дългосрочна перспектива, може да има отрицателен цялостен ефект.

В настоящия момент, преди да се пристъпи по същество към предлаганите изменения, интересна е мотивацията за тях:

- Още вторият абзац на документа „**Мотиви към проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за водите**“ (по-нататък Мотивите) буди известно недоумение. Логическата верига от твърдения: „1) отпаднала с годините необходимост от изграждането на нови мощности от ВЕЦ“ – „2) националната цел за дял на енергията от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия за 2020 г. е постигната през 2018 г.“ – „3) не е идентифицирана необходимост от увеличаване мощностите за производство на електроенергия от ВЕЦ“ – „4) Предвижда се България да изгради допълнителни мощности на пазарен принцип с акцент върху вятърната и слънчевата енергия, както и да се увеличи използването на биомаса във всички сектори на енергетиката“ всъщност е несвързана. От гледна точка на (електро)енергетиката, връзка между цитираните твърдения по същество няма (т.е. от нито едно от тях не следва следващото). Още повече при фактите на около 25 дка площ (най-често обработваема!) за 1 MW фотоволтови инсталации при общ к.п.д. 16% срещу 86% при ВЕЦ, наличието на сериозни целеви преференции в този „пазарен принцип“, въглеродните емисии от изгарянето на биомаса и т.н. А нивото на текстовете за хидроенергетиката в споменатия „Интегриран план в областта на енергетиката и климата на Р. България 2021 – 2030 г. (ИПЕКРБ)“ просто няма нужда от коментар, те са целенасочено деструктивни, тъй като очевидно са писани от представители единствено на т.нар. екологични организации.
- В Мотивите по-нататък подробно са изредени редица запитвания към нашата страна в резултат на „подадени жалби до ЕК от страна на неправителствени организации“. За голямо съжаление, нищо не се споменава обаче за отговорите съответно на тези запитвания и за извършената експертна работа, необходима за тези отговори. Това е странно – в МОСВ и МЕ има цели правни дирекции, всяко предприятие-собственик на ВЕЦ има юридически отдел. Много е интересно, как по същество е отговорено на въпросните запитвания в конкретните случаи. Защото от

Мотивите излиза, че именно тези запитвания са предизвикали предлаганите промени на ЗВ. Това само по себе си е абсурд – излиза, че упоменатите запитвания са достатъчен повод (причината видяхме в предишната точка) за спиране развитието на един отрасъл, в който България има пионерна роля на Балканския полуостров и който преживява бурно развитие в целия свят и в частност в същата тази Европа. Справка например – справочникът [1] и изследователският проект HYDROPOWER Europe на Европейския клуб на ICOLD (EURCOLD) [2]. А що се отнася до екологичните аспекти, обществения интерес и респ. съвместимост на хидроенергетиката, отдавна е разработена платформата [3] за оценка с възможност за сертифициране, плод на консенсус между всички съвременни участници в тази област. Особено тъжно е всъщност, че едни запитвания от ЕК в резултат на жалби от риболовни клубове са достатъчен повод за изменение на националното законодателство.

Сега по същество:

- Вместо най-сетне проектът да предложи определение на понятието „каскада“, чиято липса е един от най-сериозните недостатъци на сегашния чл.118ж от ЗВ, в новото предложение това понятие продължава да присъства без дефиниция. Същият проблем тук се появява обаче и с нововъведеното понятие „вътрешни реки“. Не е нужно да поясняваме, при наличието на големи трансгранични реки – обект на специални интереси и международни регулативни документи, от какво съществено значение е прецизното определение на това понятие за националното водно стопанство.
- Развитието на националното водно стопанство през последните 70 години се основава на концепцията за прехвърляне на води от един водосбор в друг(и), което е предопределено като безусловна необходимост от голямата неравномерност на разпределението на речния отток върху територията на страната ни. Нашата страна е една от най-бедните на водни ресурси (обем на повърхностен отток на брой население) в Европа. Различните дългосрочни сценарии в съвременни авторитетни изследвания потвърждават, че тези ресурси само ще намаляват (например [4]). В подобни проекти за прехвърляне на води между водосборни области, ключова роля играят събирателните и транспортни деривации. Има (за щастие) доста такива реализирани проекти. Съвременният законотворец обаче няма как да знае, че редица други разработени подобни проекти за прехвърляне на води за съжаление по различни причини са останали нереализирани. Те биха били жизнено важни за националното водно стопанство, а ключова роля за тяхната икономическа ефективност могат да играят предвидените в схемните решения ВЕЦ. В този смисъл, предлаганата в настоящия проект забрана в чл. 118ж, ал.1, т.1 по същество предварително обезсмисля всякакви подобни бъдещи проекти от стратегически национален интерес. Дори не се оставя възможност за реализация и на национално значими проекти в хидроенергетиката, каквато поне имаше в досегашния текст за изключения съгласно т.4.7 от Рамковата директива за водите.
- Редица съвременни изследвания (например [4]) потвърждават, че климатични изменения в дългосрочна перспектива са факт. За района на нашата страна се прогнозира трайно засушаване с проявления във всичките му компоненти (метеорологична, хидрологична, селскостопанска суша). Ясно е, че водните ресурси на страната ни трайно и монотонно ще намаляват. Във връзка с това, в дългосрочен план особено важно е, разработваните и започнати проекти за язовири за акумулиране и регулиране на оттока заедно със свързаните с тях водоснабдителни и напоителни системи да бъдат завършени. В такива системи по същество се създават концентрирани напори, а водопровеждащите съоръжения са деривации.

Проява на престъпни неграмотност и безхаберие би било, такива идеални като по учебник хидроенергийни условия да се оставят без икономически ефективно производство на електроенергия (нещо повече, да се търсят решения просто за погасяване на наличната енергия) само защото в ЗВ ще пише, че деривационни ВЕЦ са забранени!?

- По същество тази предлагана забрана спира всякакво по-нататъшно развитие на националната хидроенергетика с всички последици от това. Авторите на този законопроект трябва много внимателно да обмислят предложенията си, защото очевидно нямат представа, къде се намира и какво прави развитият (особено по отношение на околната среда) свят в тази област.
- Предлаганата нова т.2 има целенасочен характер. Излиза, че се забраняват единствено каскадите от руслови ВЕЦ. Тук отсъства каквато и да било определена концепция – забраняват се деривационните ВЕЦ, остава се право на съществуване на русловите централи (които като ВЕЦ са най-нискоефективни), но не и в каскада. Както споменахме, определението за „каскада“ обаче продължава да липсва. Каква точно е идеята?

Заклучение

Проведеният кратък анализ на този проект показва, че предлаганите изменения и допълнения на ЗВ в този вид са неподходящо аргументирани и нецелесъобразни и ние определено и категорично сме против тях. Те не решават съществуващите проблеми в чл.118ж от ЗВ и само ги задълбочават. Зад такова законотворчество за съжаление очевидно стои определена дългосрочна политика, която няма нищо общо с националния и обществен интерес по отношение на жизненоважните водни ресурси на страната ни.

София, 02.09.2021 г.

Съставил:

проф. д-р инж. Димитър Кисляков

Ръководител на катедра „Хидротехника и хидромелиорации“ при ХТФ на УАСГ,

Председател на Българското дружество по големите язовири – Национален комитет към ICOLD

Цитирани източници

1. <https://www.hydropower.org/publications/2021-hydropower-status-report> (26.08.2021)
2. <https://hydropower-europe.eu/> (26.08.2021)
3. <https://www.hydrosustainability.org/assessment-protocol> (26.08.2021)
4. Climate change, impacts and vulnerability in Europe 2016. An indicator-based report. EEA Report No 1/2017. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017